

Nr 156.

Av herr Edenman m. fl., om ökat anslag till skyddskonsulentorganisationen m. m.

På kriminalpolitikens område har under de senaste åren ingen fråga tilldragit sig större uppmärksamhet än den fria kriminalvårdens bristande organisatoriska resurser. Behovet av genomgripande åtgärder för att råda bot på de nuvarande svårigheterna har ofta omvitnats. Här må endast erinras, att justitieombudsmannen i årets ämbetsberättelse framhåller att »den viktigaste förutsättningen för den kriminalvård i frihet som man genom den kvalificerade villkorliga domen avsåg att möjliggöra, nämligen en effektivt fungerande organisation för skyddsarbetet, saknas —». Han betecknar en reform härvidlag som »ofrånkomlig, om man vill behålla systemet med kvalificerad villkorlig dom».

I december 1948 framlade fångvårdsstyrelsen ett betänkande (SOU 1949: 6), vari en avsevärd utvidgning av skyddskonsulentorganisationen föreslogs. På grund av den knappa tid, som då stod till buds för frågans prövning, ansåg sig departementschefen icke böra framlägga förslag i ämnet till 1949 års riksdag. Han framhöll emellertid i statsverkspropositionen (I: 4 pt 41), att han betraktade frågan om en effektivisering av den fria kriminalvården som en av de nödvändigaste angelägenheterna på kriminalpolitikens område. Statsutskottet, som härvidlag följde departementschefen (utlåtande nr 2, s. 20) och avstyrkte bifall till väckta motioner (I: 33, II: 61) om ett partiellt genomförande av fångvårdsstyrelsens förslag, uttalade samtidigt att det förutsatte att förslaget komme att beredas så skyndsamt att på grundval av detsamma utarbetat förslag snarast kunde föreläggas riksdagen. Reserveranter inom utskottet ville bifalla motionerna under framhållande att snara åtgärder för en förbättring vore av nöden och att frågan därför icke kunde uppskjutas. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottsutlåtandet.

I årets statsverksproposition uttalar departementschefen, att en förbättring av skyddsarbetet utan dröjsmål måste åstadkommas och att en utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen därvid framstår såsom synnerligen angelägen. Under hänvisning till önskemålet att med hänsyn till det statsfinansiella läget icke inrätta nya fasta tjänster, begränsar han emellertid i fråga om organisationens förstärkning sina äskanden till 70 000 kronor att användas för mera tillfällig arbetshjälp i de hårdast belastade konsulentdistrikten samt 10 000 kronor till ökade omkostnader. Samtidigt före-

slår han emellertid, att arvodet till övervakare och tillsynsmän inom den fria kriminalvården höjes med belopp, som motsvarar en sammanlagd utgiftsökning av 320 000 kronor.

Det framgår av propositionen, att genomförandet av ett inom fångvårdsstyrelsen utarbetat alternativt förslag till förstärkning av skyddskonsulentorganisationen skulle medföra en utgiftsökning av 386 700 kronor. Det faller i ögonen, att denna utgiftsökning icke fullt uppgår till den kostnadsökning för den fria kriminalvården som departementschefen räknar med, låt vara att huvudparten av kostnadsökningen enligt hans förslag består i arvodeshöjningar till övervakare och tillsynsmän.

I och för sig synes enighet råda om nödvändigheten att med all möjlig skyndsamhet tillgodose den fria kriminalvårdens behov såväl i fråga om organisatoriska resurser som beträffande arvoden till de frivilliga krafter som verka inom skyddsarbetet. Departementschefen är också tydligt medveten om att en förstärkning av skyddskonsulentorganisationen är oundgänglig, även om han anser sig förhindrad nu föreslå en utbyggnad. Fångvårdsstyrelsens alternativa förslag innebär visserligen inte någon lösning av frågan, men torde, därest det kunde genomföras, få anses utgöra en lämplig etapp i strävandena att lösa skyddsarbetets nuvarande svårigheter. Vad beträffar arvodena till övervakare och tillsynsmän är det uppenbart, att de belopp som — efter en sänkning 1933 — hittills utgått, 8 kronor för den första månaden och 2 kronor för följande månader, varit oskäligt låga. Man har anledning förmoda, att de i de flesta fall icke ens täckt vederbörandes direkta självkostnader för uppdraget i form av resor, porton o. s. v. En höjning framstår därför som i och för sig högeligen påkallad.

I det kritiska läge, vari den fria kriminalvården i dag befinner sig, uppställer sig emellertid frågan, huruvida den föreslagna fördelningen av den beräknade utgiftsökningen är den mest ändamålsenliga.

Motivet till densamma synes i första hand vara de statsfinansiella hänsyn, som bjuda till största återhållsamhet i fråga om inrättande av nya tjänster. Man kan emellertid icke undgå den reflexionen, att höjningen av arvodena till övervakare och tillsynsmän måste anses innebära en för åtminstone den närmaste framtiden lika bindande utgiftsökning som tillsättandet av ett antal nya befattningshavare skulle göra. Redan en gång tidigare har, som antytts, dessa arvoden sänkts; skulle de nu bringas upp till en någorlunda skälig nivå, torde det i praktiken vara ogörligt att om ytterligare något år åter sänka dem. Man har därför att räkna med att den nu upptagna utgiftsökningen i stort sett blir bestående. De skäl, som tala mot bindande utgiftsökningar, få därför anses väga mindre tungt i detta särskilda fall, och man synes vara berättigad att ingå på en saklig prövning av den ändamålsavvägning, som måste ligga till grund för fördelningen av utgiftsökningens sammanlagda belopp. Det spørsmål som därvidlag uppställer sig är, huruvida icke värdefullare resultat skulle uppnås, om belopp-

pet i sin helhet ansloges till en förstärkning av skyddskonsulentorganisationen.

I motiveringen till arvodeshöjningen för övervakare och tillsynsmän uttalar departementschefen, att en intensifierad värvningsverksamhet skulle kunna tillföra arbetet nödigt antal lämpliga krafter. För att stimulera intresset säges emellertid en höjning av arvodena vara ofrånkomlig.

Denna tankegång synes emellertid icke vara helt hållbar. Starka skälighetssynpunkter tala för arvodeshöjningen. Det är däremot i högsta grad tvivelaktigt, om en höjning av arvodet från 2 till 5 kronor i månaden kan medföra att ett ökat antal lämpliga personer ställer sig till förfogande för övervaknings- och tillsynsuppdrag. För detta syfte torde ökningen vara i det närmaste betydelslös. Man måste vidare uppmärksamma, att denna ökning föreslås skola köpas på bekostnad av antalet befattningshavare inom skyddskonsulentorganisationen. Vem skall ombesörja den intensifierade värvningsverksamhet, som förutsättes skola komma till stånd? Det är tyvärr ställt utom varje tvivel, att den nuvarande konsulentorganisationen icke förmår bestrida en sådan uppgift. Befattningshavarna äro utan undantag så arbetstyngda, att någon insats från deras sida varken kan begäras eller förväntas. Den med de ökade arvodena avsedda förbättringen av tillgången på övervakare och tillsynsmän måste därför befaras komma att utebli. Om det för höjning av arvoden föreslagna beloppet i stället användes för en utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen, skulle detta medföra ett ökat antal befattningshavare till förfogande för att förvärva, bistå och kontrollera frivilliga övervakare och tillsynsmän. Man skulle med andra ord kunna påräkna både en förbättring av tillgången på frivilliga krafter och en förstärkning av skyddsarbetets resurser i andra hänseenden. Härtill kommer den stora fördelen att icke behöva ställa organisationens utbyggnad ytterligare på framtiden.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av andra huvudtiteln måtte vidtaga sådana ändringar i fördelningen av föreslagna anslag att anslaget till Skyddskonsulentorganisationen (43) uppräknas med 320 000 kronor och anslaget i sin helhet disponeras i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag, alternativ 2, samt anslagen till Övervakning av villkorligt dömda (45) och tillsyn över villkorligt frigivna (46) nedsättas med 275 000 resp. 45 000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1950.

Gösta Netzén.

Gunnar Hedlund.

Ragnar Edenman.

Verner Hedlund
i Östersund.